Romane dzianeskere paramisija
Romske narodne priče

ROMANE DZIANESKERE PARAMISIJA
ROMSKE NARODNE PRIČE

IKALDJA: Romani kedin romane droma
IZDAVAČ: Romska udruga Romski putevi

LAČARGA I PUSTIK: Adaleta e Dinasi
UREDNICA KNJIGE: Adaleta e Dinasi

NAKHAVDA PE CROATIAKIRI CHIB: Adaleta e Dinasi
PRIJEVOD NA HRVATSKI JEZIK: Adaleta e Dinasi

LEKTORI PE RROMANI ČHIB: Mirdita Saliu, mag. iur.
LEKTURA ROMSKOG JEZIKA: Mirdita Saliu, mag. iur.

LEKTORI PE CROATIKAKIRI CHIB: Željka Devidé, prof.
LEKTOR ZA HRVATSKI JEZIK: Željka Devidé, prof.

ANGLUNI RIG KERDJA: Emilli Ilić, mag. teol.
NASLOVNICU OBLIKOVALA: Emilli Ilić, mag. teol.

O GRAFIKANO LAČARIPE KERDJA: Josipa Glavaš
GRAFIČKO OBLIKOVANJE: Josipa Glavaš

IKALIPASKE DIJE DUMO: O Gaverno katar etnikano minoriteto
KNJIGU JE FINANCIRAO: Savjet za nacionalne manjine

PRINTISARDJA: Intergrafika TTŽ d.o.o., Zagreb
TISAK: Intergrafika TTŽ d. o.o., Zagreb

KA IKALA: 300 kotora
NAKLADA: 300 komada

CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 866922
ISBN: 978-953-99439-6-5

CIP si andro katalogo katar Etnikano Ljiljaripe ando Zagreb kataro numero 866922
ISBN: 978-953-99439-6-5

Romane dzianeskere paramisija

Romske narodne priče

Zagreb, 2013.

Anglivakerin

Akava lil saikerela paramisija vakerde taro Roma save so dzivdinena ko Skopje.

On ikergje ki godi o paramisija save sine lenge vakerde taro lengere jerie, pure nane thaj papuja.

Ikerdo si o avtentnikano dijalekti thaj vokabulari ko save si vakerde o paramisija taro amare naratorija.

Ko paramisija isi purane romane lafija save so pohari ja nikana na istemal kerena pes avdive taro terne.

Akava lil si barvalipe e agjaar tikne hramome materijalenge baš romani kultura.

Thaj ko jerk si barvalipe e romane purane lafencar, save so pakjaja ka iranen pe ko amaro sakodiveskoro istemalkeribe ki romani čhib.

Baro šukrikeribe dzi amare naratorija:

Šahin Nuka, Nadzija Mustafovska, Ekrem Jašarov, Bajramša Hasan, Kepser Usein, Jašar Amdi, Dzeva Zekir, Imrija Emin thaj Lemša Ramadani.

Šukrikeribe dzi ki kupa terne Roma, save so istemalkerena o aktivitetija taro, Dendo vas, tari komuna Gjorče Petrov thaj komuna Šuto Orizari, save so bare manginaja thaj intereseja kedingje o paramisija taro naratorija.

Uvod

Ova knjiga sadrži narodne priče koje su prema pamćenju ispričali Romi koji žive u Skopju.

Te su priče ispričali njihovi očevi, majke, bake, i djedovi. A saslušali su i zapisali mladi Romi.

Očuvan je izvorni dijalekt i vokabular na kojem su priče ispričane.

U pričama ima mnogo starih riječi koje rijetko ili nikako ne koriste mladi danas.

Ova knjiga predstavlja bogatstvo za romsku kulturu, s obzirom da nema mnogo pisanih tragova u literaturi.

Istovremeno je to riznica starih romskih riječi, za koje se nadamo da će se vratiti u govorni jezik Roma.

Priče za ovu knjigu su ispričali:

Nuka Šajin, Nađija Mustafova, Ekrem Jašarov, Bajramša Hasan, Kepser Usein, Jašar Amdi, Đeva Zekir, Imrija Emin i Lemša Ramadani.

Zahvaljujemo grupi mladih Roma, aktivistima Udruge «Pružena ruka!» u općini Gorče Petrov i općini Šuto Orizare, koji su sa velikom željom i interesom sakupili i zapisali ove priče od starih Roma u gradu Skopju.

Zahvaljujemo Savjetu za nacionalne manjine na financijskoj potpori, bez koje ne bi bilo moguće izdavanje ove knjige.

I LAMJA THAJ E THAGARESKERE RAKLE

Sine peske jek Thagar. O Thagar dživdizelas peske pethagarutnasa thaj pe trine murše čhavencar. E Thagare sine le but bari avlin, a sinele but emišija sadime kataro sa o češicija[1]. Kidja sine les jek bari abroin[2], kodle ambroinja sekova berš ovela la salde po trin ambrola. Kana ovla o nilaj, o ambrola kana resena hamnjaske, i rat avela i lamja em hala len, i o Thagar naštine te tattinel kotar ambr Avdije-thajsa, o rakle e Thagareskere barile, o avgo raklo ulo le biš berš, a o dujto raklo ulo le dešovto, a e trintone ulo le dešušovto berš. Jek dive nilaeske andi blevel o čhave bešena peske ko čhardako, hem kerena peske lafi, emiši anglal lende, em o en baro raklo pučjas pe dade:

- So si i buti mo dat? Kotar i hem bari ambroin amen nikana na čhingam ni jek ambrol, na tatingjam save si o ambrola?
- Kana e ambroina ovena la ambrola soske na čhinaja len?

O Thagar vakerela pe raklenge:

- Kana tumen pučena man, ake akana me tumenge te vakerav so si I buti e ambroinjaja. Odole ambroina sekova berš ovena salde po trin ambrola, ja ama kana, o ambrola resena hamnjaske, irat avela jek bari lamja, svako rat trine rakengje po jek ambrol lela peske, a me čače holjanava, ama kana ka zasovav, oj avela čhinela jek ambrol hem urjala džala peske.

1 Češicija - razno

2 Abroin - kruška

KRALJEVI SINOVI I LJAMA

Živio jednom jedan kralj sa svojom kraljicom i tri sina.
Imao je veliki voćnjak pun stabala voćaka svih vrsta. Pored cijeloga vrta imao je i jedno veliko stablo kruške na kojemu su svake godine rodila samo tri ploda. Kada je došlo ljeto i kada su kruške bile dovoljno zrele za jelo, noću je dolazila jedna ljama i svaku noć uzimala po jednu krušku. Zbog toga kralj nije imao priliku probati niti jednu krušku.
Tijekom vremena njegovi su sinovi porasli. Najstariji sin imao je dvadeset godina, drugi osamnaest, a najmlađi šesnaest godina. Jednoga predvečerja sinovi su opušteno sjedili na balkonu, razgovarali i jeli voće. Najstariji upita oca:

- Što se događa, u čemu je problem? Sa velikog stabla kruške do sada nismo skinuli niti jedan plod, nismo probali niti jednu krušku i ne znamo kakva je.

Prinčevi rekoše svome ocu:

- Ako kruška nema plodove, ne trebamo je imati u vrtu, moramo je posjeći. Kralj odgovori sinovima:
- Ako me već pitate, sad ću vam govoriti o problemu koji imamo sa kruškom. Svake godine urode samo tri ploda. Ali ljeti kada su zrele, svake noći dolazi jedna velika ljama i krade ih. Tako dolazi tri noći zaredom i uzima jednu po jednu krušku. Ja čekam da dođe, ali svaki put dolazi kada ja zaspim, otrgne jednu krušku i odlazi.

Kana o rakle šunde so si i buti e ambroinjaja, o avgo raklo, o en baro vakergja pe dadeske:

- Baba, thajsa te kine mange lako thaj jek džitka ka lav diso habaske hem me sorjat nane te sovav ka adžikerav e lamja hem ka mudarav la, a palo odoleste ka dikhav ko tano pobaro murš ja me ja I lamja!

O Thagar ma te phagel e rakleskoro hatri, i thajsato dive kingja e raklese sa hajbase džI ko lebleblije, bombonija, thaj hem lokumija, ki te na astarel le o soiba. Andi blevel o raklo lelja odola bukja, lelja pese kebe kote so ka pašljol, lelja peske jek šerand, lelja pesa hem o lako thaj I džitka hem gelo ko aindz[3] taro emišluko. Kana reslja ko emišluko, gelo ki ambroin, buljarga ki phuv jek čerga, ikalgja sa o habe, hem o pibe, bešto peske hem doling ate hal peske kotar sa o bukja hajbase. Ama rat sar rat, karanluko khančhI na dikhola, trainola nane kasaja te kerel lafi, dikela pe strane ma te avel I lamja, i agar katar jek vakti zasuto. Javinate kana dive ulo džangavdilo dikla upre ki ambroin gengja e ambrola, kataro trin ačhile duj. O raklo uštilo lelja pe šeja thaj gelo peske kere.

Kana reslja khere leskere phralja pucle le:

- So kergan, i lamja sine li bari, darandiljan li, čhivgjan li palo late e džitkaja?

O raklo vakerga lenge:

- Na dikljum la, salde sabajle kana uštiljum gengjum o ambroina salde duj ačhile.

O Thagar vakerela pe rakleske:

- A, bre mo čhavo vakergum tuke te na dža.

3 Aindz-niva, njiva

Kada su prinčevi čuli što se događa sa kruškom, najstariji sin reče:

- Oče, molim te, sutra mi kupi lûk i strijelu, i nešto za jelo. Sjedit ću cijelu noć, neću spavati, sačekat ću ljamu, ubit ću je, a poslije ćemo ustanoviti tko je jači, ja ili ljama!

Kralj nije želio rastužiti mladog princa, pa mu sutradan kupi za jelo lebleblije, bombone i ratluk, kako ne bi zaspao. Navečer, princ uzme sve što mu je otac pripremio, uzme i posteljinu, pa ode u voćnjak. Kada je pala noć, smjesti se pod golemu krušku i rasprostre svoju posteljinu. Izvadi sve stvari koje je ponio sa sobom. Pojeo je od svega pomalo što je imao i legao da se malo odmori. Noć kao noć, tamno je, ništa se ne vidi, šutio je, jer nije imao nikoga za razgovor i samo je pogledavao sa strane ne bi li spazio ljamu. Nakon nekog vremena je zaspao. Kada se razdanilo, probudi se i odmah pogleda na stablo. Na njemu su bile samo dvije kruške. Princ pokupi svoje stvari i ode. Kad je stigao kući, braća ga upitaše:

- I, što si napravio, je li bila velika ljama? Jesi li se uplašio? Jesi li bacio na nju strijelu?

Princ odgovori:

- Nisam je vidio, ali ujutro, kada sam ustao, izbrojao sam kruške, ostale su još samo dvije!

Kralj mu reče:

- Ah, moj sine, rekao sam ti da ne ideš.

Kada je drugi princ čuo da njegov najstariji brat ništa nije učinio, odjednom ustane i reče svome ocu: